

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการประชาสัมพันธ์มีบทบาทสำคัญต่อการปกครองในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับสถาบันการปกครองโดยการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล (Government Public Relations) เป็นการประชาสัมพันธ์ของหน่วยราชการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารการเผยแพร่ชี้แจงเกี่ยวกับนโยบาย การดำเนินงาน ผลงานต่าง ๆ ตลอดจนโดยวิธีอื่นใดที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีไปสู่ประชาชน เพื่อให้ได้รับความร่วมมือร่วมใจและความนิยมจากประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลสำเร็จแก่ประเทศชาติโดยภาพรวม ซึ่งการที่รัฐบาลต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์กับประชาชนมาจากเหตุผลสำคัญที่ว่า รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยมีหน้าที่ที่จะต้องรายงานเรื่องราวต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบ และการบริหารประเทศที่มีประสิทธิภาพรัฐบาลย่อมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชน

สำนักโฆษก เป็นหน่วยงานกลางที่มีความสำคัญในด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานของรัฐบาลไปสู่ประชาชน พร้อมทั้งเป็นศูนย์เครือข่ายของรัฐบาล และเป็นฝ่ายช่วยอำนวยความสะดวกของคณะโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและคณะ โดยเฉพาะในด้านการข่าว การติดตามการรายงานข่าวของสื่อมวลชน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของรัฐ การแถลงข่าว การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การสรุปประมวลวิเคราะห์ข่าวจากสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมถึงการจัดทำข่าว ภาพและโสตทัศนเกี่ยวกับการเข้าเยี่ยมคารวะของบุคคลสำคัญต่าง ๆ และการประชุมคณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการของรัฐบาลชุดต่าง ๆ ซึ่งบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์งานของรัฐบาลก็คือ โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและคณะ ซึ่งตามพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2518 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ด้านหนึ่งคือ “ด้านโฆษก มีอำนาจหน้าที่เผยแพร่ ข่าวสารที่เกี่ยวกับนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี” โดยมี สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในฐานะองค์กรประชาสัมพันธ์หนึ่งของรัฐที่รองรับและทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในระดับนโยบายให้แก่รัฐบาล ซึ่งเป็นเสมือนศูนย์ข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลที่

ขับเคลื่อนและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความเห็นและสาระสำคัญความรู้ที่เป็นประโยชน์ ไปสู่ประชาชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างประชาชนกับรัฐบาลบนพื้นฐานของการ สื่อสารสองทาง (Two Way Communication) ที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยผ่าน ช่องทางประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้สามารถรับและสนองต่อนโยบายในด้านต่าง ๆ ได้อย่าง รวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ จากผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำรวจความคิดเห็นของ ประชาชนที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล โดยสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้ขอความ ร่วมมือในการสำรวจการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่ด้านการสำรวจโดยตรง โดย มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับการรับฟัง/ทราบข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล ตลอดจน ข้อเสนอแนะที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน ของรัฐบาลใน ปีถัดไป ซึ่งการสำรวจความคิดเห็น พบว่า

1. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล พ.ศ. 2547 ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1-2 สิงหาคม พ.ศ. 2547 โดยทำการสัมภาษณ์ สมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป กระจายทุกภาคทั่วประเทศและกรุงเทพมหานคร เป็น จำนวนทั้งสิ้น 5,800 คน แบ่งเป็นประชาชนในเขตเทศบาล 2,240 คน และนอกเขตเทศบาล 3,560 คน ซึ่งผลการสำรวจปรากฏว่า ได้เคยทราบข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล 83.9% โดยรับฟัง/ ทราบจากสื่อ : โทรทัศน์ 79.8% วิทยุ 35.7% หนังสือพิมพ์ 29.6% รายการ “นายกฯ ทักซิณ คุยกับประชาชน” 26.1% และสื่อ อื่น ๆ 17.0% โดยภาคเหนือเคยทราบ/รับฟังมากที่สุดถึง 89% ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 85.5% ภาคใต้ 80.1% และภาคกลาง 79.4%

2. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล พ.ศ. 2548 ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการสัมภาษณ์สมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป กระจายทุกภาค ทั่วประเทศและกรุงเทพมหานคร เป็นจำนวนทั้งสิ้น 5,800 คน แบ่งเป็น ประชาชนในเขตเทศบาล 2,240 คน และนอกเขตเทศบาล 3,560 คน ซึ่งผลการสำรวจปรากฏว่า ได้เคยทราบข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล 89.0% โดยรับฟัง/ทราบจากสื่อ : โทรทัศน์ 87.4% วิทยุ 40.7% หนังสือพิมพ์ 33.6% การชี้แจงโดยตรงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ 3.9% หนังสือ/เอกสารเผยแพร่ ของภาครัฐ 2.3% อินเทอร์เน็ต 1.6% และนิตยสาร 0.5% โดยมีข้อคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลว่า ไม่ต้องปรับปรุง 38.1% ต้องปรับปรุง 22.4% ซึ่งให้ข้อเสนอแนะใน เรื่องที่ต้องปรับปรุง ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลที่น่าเชื่อถือ/ประชาสัมพันธ์นโยบายต่าง ๆ ควรชัดเจน

ไม่เกินจริง ควรพูดถึงการแก้ปัญหาที่สามารถดำเนินการได้ ควรเผยแพร่ผ่านสื่อที่วิทุกช่อง/รวมถึง การส่ง SMS ฟรี ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เป็นต้น

3. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล พ.ศ. 2549 ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 4-12 กรกฎาคม 2549 โดยทำการสัมภาษณ์ สมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป กระจายทุกภาค ทั่วประเทศและกรุงเทพมหานคร เป็นจำนวนทั้งสิ้น 5,800 คน แบ่งเป็นประชาชนในเขตเทศบาล 2,240 คน และนอกเขตเทศบาล 3,560 คน ซึ่งผลการสำรวจปรากฏว่า ได้เคยทราบข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล 84.5% โดยรับฟัง/ ทราบจากสื่อ : โทรทัศน์ 83.2% หนังสือพิมพ์ 33.9% วิทยุ 32.8% การชี้แจงโดยตรงจากเจ้าหน้าที่ ของรัฐ 2.7% หนังสือ/เอกสารเผยแพร่ของภาครัฐ 2.5% อินเทอร์เน็ต 2.3% นิตยสาร 0.4% และ อื่น ๆ 1.4% โดยมีข้อคิดเห็นต่อการ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลว่า ไม่ต้องปรับปรุง 35.3% ต้องปรับปรุง 20.8% ซึ่งให้ข้อเสนอแนะในเรื่องที่ต้องปรับปรุง ได้แก่ นำเสนอเนื้อหาสาระ ของข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามความเป็นจริง ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลใน รูปแบบอื่น ๆ บ้าง ควรจัดให้มีการถ่ายทอดหลาย ๆ สถานี ไม่จำเป็นต้องเป็นของกรม ประชาสัมพันธ์ และไม่ควรมีให้มีการใช้รายการหาเสียงทางการเมือง เป็นต้น

4. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล พ.ศ. 2550 ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 3-7 กันยายน 2550 โดยทำการสัมภาษณ์ สมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป กระจายทุกจังหวัดทั่วประเทศ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 5,800 คน แบ่งเป็นประชาชนในเขตเทศบาล 2,240 คน และนอกเขตเทศบาล 3,560 คน ซึ่งผลการ สำรวจปรากฏว่า ได้เคยทราบข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล 84.2% โดยรับฟัง/ทราบจากสื่อ : โทรทัศน์ 98.2% หนังสือพิมพ์ 29.2% วิทยุ 28.7% หนังสือ/เอกสารของภาครัฐ 4.3% การชี้แจงโดยตรงจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐ 3.6% อินเทอร์เน็ต 2.8% นิตยสาร 0.6% และสื่ออื่น ๆ 1.0% โดยมีข้อคิดเห็นต่อ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลว่า ไม่ต้องปรับปรุง 36.4% ต้องปรับปรุง 23.1% ซึ่งให้ ข้อเสนอแนะในเรื่องที่ต้องปรับปรุง ได้แก่ การนำเสนอเนื้อหาสาระของข้อมูลข่าวสารให้ตรงตาม ความเป็นจริง ควรเสนอข้อมูลข่าวสารในหลาย ๆ ด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การ ปกครอง ควรมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่น ๆ บ้าง และควรเสนอข่าวที่ทันเหตุการณ์ กระชับ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย รวมทั้งควรปรับปรุงช่วงเวลาในการออกอากาศด้วย

ดังนั้น การศึกษาการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี จึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นที่จะดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ปัญหา อุปสรรคของกลไกการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและปรับเปลี่ยน

รูปแบบและช่องทางการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล เพื่อเกิดประสิทธิผลในอันที่จะส่งผลในการขับเคลื่อนองค์การให้สนองตอบต่อการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยที่รัฐบาลเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนให้ได้อย่างแท้จริง

ปัญหานำการศึกษา

1. สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี มีการบริหารงานประชาสัมพันธ์อย่างไร อันได้แก่
  - 1.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และโครงสร้างการบริหารงาน ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
  - 1.2 รูปแบบการประชาสัมพันธ์ ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
  - 1.3 การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
2. สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี มีปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการบริหารงานประชาสัมพันธ์อย่างไร
3. สื่อมวลชนประจำทำเนียบรัฐบาล มีความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี อันได้แก่
  - 1.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และโครงสร้างการบริหารงาน ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
  - 1.2 รูปแบบการประชาสัมพันธ์ ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
  - 1.3 การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสื่อมวลชนประจำทำเนียบรัฐบาลที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงโครงสร้างการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตลอดจนปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี, ผู้อำนวยการสำนักโฆษก, ผู้บริหารระดับ 101 คน, ผู้ปฏิบัติงานระดับ 8 1 คน, ผู้ปฏิบัติงานระดับ 4 1 คน และสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานประจำ ณ ทำเนียบรัฐบาล 9 คนและศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ (Documentary) ในช่วงเดือนมิถุนายน-เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การแพร่กระจายข่าวสารหรือโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบโดยทั่วถึงกัน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน อันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารงานประชาสัมพันธ์ หมายถึง การบริหารงานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องทำให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกัน เพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผลโดยให้มีประสิทธิภาพ หน้าที่ในการบริหารของผู้บริหารสามารถจำแนกออกเป็น หน้าที่ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และโครงสร้างการบริหารงานประชาสัมพันธ์ ขององค์กร

วิสัยทัศน์ หมายถึง การมองภาพอนาคตของผู้บริหาร (สำนักโฆษก) และสมาชิกในองค์กร และกำหนดจุดหมายปลายทางที่เชื่อมโยงกับภารกิจ และความเชื่อเข้าด้วยกัน พรรณนาให้เห็นทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจน แล้วมุ่งสู่จุดหมายปลายทางที่ต้องการ

พันธกิจ หมายถึง กรอบ หรือขอบเขตการดำเนินงานขององค์กร จุดมุ่งหมายสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบงานขององค์กร เพื่อให้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เป็นไปอย่างสะดวกและถูกต้อง

ยุทธศาสตร์ หมายถึง แนวทางในการบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลไปเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง

รูปแบบการประชาสัมพันธ์ หมายถึง การประชาสัมพันธ์ขององค์กร มี 2 รูปแบบ คือ

1. การประชาสัมพันธ์ภายใน หมายถึง การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มบุคคลภายในองค์กร ให้เกิดความรักสามัคคี เช่น จดหมายข่าว หนังสือเวียน เป็นต้น

2. การประชาสัมพันธ์ภายนอก หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลภายนอกองค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจ และขอความร่วมมือในการช่วยประชาสัมพันธ์งานของรัฐบาล อันได้แก่ ประชาชน องค์กรสถาบัน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่อมวลชนประจำ ณ ทำเนียบรัฐบาล

การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ หมายถึง การทำงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ขององค์กร เพื่อการประชาสัมพันธ์งานของรัฐบาลสู่ประชาชน ให้ประสบความสำเร็จ และติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี อันได้แก่

1.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และโครงสร้างการบริหารงาน ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

1.2 รูปแบบการประชาสัมพันธ์ ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

1.3 การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

2. เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

3. เพื่อทราบความคิดเห็นของสื่อมวลชนประจำทำเนียบรัฐบาลที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

4. เพื่อนำผลการศึกษามาปรับปรุง การบริหารงานประชาสัมพันธ์ของสำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ให้เหมาะสมกับการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อลดปัญหาและอุปสรรค